Prof. Remigiusz Grochal, ASP Gdańsk

dziedzina: sztuki plastyczne, dyscyplina: sztuki projektowe
Wydział Architektury i Wzornictwa,
Akademia Sztuk Pięknych w Gdańsku
80-836 Gdańsk, ul. Targ Węglowy 6
Adres e-mail: grorem@gmail.com

R E C E N Z J A

rozprawy doktorskiej, dorobku artystycznego oraz działalności artystycznej **mgr inż. arch. Bogumiła Oświecimskiego** sporządzona w związku z przewodem doktorskim w dziedzinie sztuk plastycznych, w dyscyplinie artystycznej: sztuki projektowe.

Gdańsk, 25.11.2016 r.

Recenzja rozprawy doktorskiej Pana mgr inż. arch. Bogumiła Oświecimskiego pod tytułem : „*Odręczny szkic jako wyraz i kontynuacja myli twórczej autorskie modyfikacje tworzenia rysunku perspektywicznego”* - 2013 wykonanej na Wydziale Architektury i Wzornictwa w pod kierunkiem prof. Haliny Kościukiewicz.
Opinia niniejsza została sporządzona na podstawie otrzymanej dokumentacji na którą składają się :

Rozprawa doktorska p.t. „*Szkic koncepcyjny jako zanotowanie idei projektowej twórcy i zamierzone deformacje rysunku prowadzące do lepszego przedstawienia wizji projektowej.* „ - 83 stronicowy, ilustrowany tekst pod tytułem jak wyżej .
„Projekty i realizacje”- Informacja o działalności twórczej w zakresie projektowania architektury, projektowania wnętrz, sprzętów i wystawiennictwa.
„Praca dydaktyczna”
Przedłożona rozprawa doktorska wraz dokumentacją dotyczącą działalności w zakresie projektowania architektury, projektowania wnętrz, wystawiennictwa oraz przekaz dotyczący dydaktyki składają się na wymaganą dokumentację w procesie postępowania o nadanie stopnia doktora w dziedzinie „sztuk plastycznych” w dyscyplinie „sztuki projektowe” pomimo, że Kandydat jest absolwentem WA Politechniki Gdańskiej. Całość przedłożonego materiału stanowi zróżnicowany, obszerny obraz aktywności zawodowej oraz osobowości twórczej Autora pracy- projektanta.
Ad.1 Rozprawa doktorska.
Sformułowany przez Bogumiła Oświecimskiego problem wokół zapisu bezpośredniego jako najbliższego od zamysłu koncepcji projektowej zwanego powszechnie szkicem, rysunkiem odręcznym (również wykonanego w oparciu o przybory kreślarskie,) stanowi przedmiot dyskusji od kiedy powstawały pierwsze zapisy projektowe, a później zwłaszcza od powstania i upowszechnienia się narzędzi komputerowych CAD w zakresie modelowania 3D i wizualizacji. **Autor rozprawy już na wstępie wyłącza ten obszar z zakresu swoich rozważań, precyzując uwagę kolejno na szkicu projektowym czyli spontanicznej fazie wstępnej projektowania a następnie konstrukcji geometrycznej dla szkiców, oraz studiów projektowych i autorskich propozycji świadomych metod modyfikacji konstrukcji w taki sposób by ostatecznie uzyskać lepsze, bardziej bliskie widzeniu oczami efekty wizualne**:
Cytując Doktoranta: „Rysowanie intuicyjne, podparte warsztatem geometrycznym, staje się drogą równoległą z programami CAD prowadzącą do pełnego wyrażenia idei przez twórcę.” Szkic, to nie tylko notatka, ślad twórczości czy udokumentowanie powstawania dzieła. To także bardzo przydatne narzędzie w pracy twórczej. W prezentowanej pracy uwaga Autora skupia się na szkicach w perspektywie, czyli zapisie trójwymiarowych idei na dwuwymiarowym papierze. Omawiając to zagadnienie Doktorant przedstawia możliwości dokonywania deformacji geometrycznej poprawności dla osiągnięcia lepszych środków wyrazu w rysunku oraz jak się wyraził: „..służą pewnemu rozluźnieniu gorsetu konstrukcyjnego i zwiększają swobodę rysowania.” . Korekcje, „O ile czynione są świadomie, rysunek zyskuje.”. Projekt koncepcyjny jako uzewnętrznienie abstrakcyjnie powstałej idei, jest pierwszą z szeregu faz projektowych, ale zdecydowanie najbardziej kreacyjną. Na określenie powstawania konceptu funkcjonuje termin „fantazje projektowe”. Często zapisy takich projektów pozostają w stadium fantazji zyskując rangę dzieł autorskich. Powstałe w tej fazie prace w jakikolwiek sposób konkretyzowane, prowadzą do sformułowania powiązań formalnych, funkcjonalnych, przestrzennych,

dostosowania formy do otoczenia, wymagań zamawiającego i wymogów prawa. To właśnie ta faza owocuje w największą ilością bezpośrednich „artykulacji myśli w postaci rysunku”. Doktorant przywołuje tutaj znaną tezę iż, „We wszystkich fazach projektowania występuje konieczność przestrzennego przetwarzania danych i znajdowania optymalnych rozwiązań. Oprócz przetwarzania występuje proces tworzenia nowych form. Ten proces jest najbardziej interesujący ze względu na swój twórczy charakter. Formy te będące abstraktami w naszej wyobraźni często przybierają postać trójwymiarową. Tworząc szkic, przetwarzamy obraz na dwuwymiarowy, z czym wiąże się konieczność zastosowania jednej ze znanych metod rzutowania, aksonometrii, perspektywy, czy też rzutów prostokątnych na rzutnie, zwane rzutami Monge'a.

W kolejnych rozdziałach Autor prezentuje sposoby powstawania szkiców i złożonych rysunków perspektywicznych na podstawie znanych metod konstruowania rzutów środkowych w geometrii wykreślnej ale nie zamierza omawiać rysunków tworzonych na koniec cyklu projektowego zwłaszcza, że takie przedstawienia powszechnie wykonuje się przy pomocy programów komputerowych, wykorzystując perfekcyjne możliwości współczesnego druku. W krajach wyżej rozwiniętych rysunki wykonane odręcznie zaczynają być cenione co raz bardziej. Polski rynek inwestora jest ciągle zafascynowany tzw. wizualizacjami i rzadko ceni twórcze indywidualności projektantów wyrażane w unikalnych rysunkach.

Wśród przykładów wybitnych twórców- architektów (Rozdz. 2), pierwszy pojawia się Rafael Viloy. Jego projekty realizowane są niemal na wszystkich kontynentach. Prezentowane przestrzenne szkice koncepcyjne bardzo syntetycznie i klarownie a jednocześnie świeżo oraz intuicyjnie rejestrują zamysł. Przywołanie przykładu rysunków Pani architekt Iwony Buczkowskiej w kontekście poprzednika oraz rysunku Ericha Mendelschona, uważam za dużą kurtuazję ze strony Autora nawet przy uwagach krytycznych o jej rysunkach.

Począwszy od rozdziału 5 Doktorant wykazuje zależności i konsekwencje braku znajomości zasad konstruowania perspektywy albo przeciwnie, mechanicznego jej stosowania przez artystów i projektantów. Co ważniejsze Autor prezentuje metodę korekcji szkiców i rysunków perspektywicznych. Proponowana metoda podważa schematyczne wykorzystanie wiedzy o perspektywie rysunkowej czołowej, bocznej i trój zbiegowej, zwłaszcza gdy poprawne stosowanie zasad nie daje zadowalających efektów i powoduje zachwianie obrazu znanego nam z widzenia optycznego. Wnioski z analizy metod Haucka i Deiningera sugerują korekcję delikatną i pełną wyczucia, by nie popaść ze skrajności w skrajność. „Pamiętać też należy o tym, iż metoda ta jest subiektywnym sposobem “poprawy” perspektywy, nie ma on uzasadnienia w matematycznej zasadzie rzutu środkowego.”. Przytoczone przykłady rysunków Noakowskiego czy Le Corbusiera oraz liczne ilustracje autorskie stanowią uzasadnienie dla tezy o pożądanej ingerencji w wyuczone schematy konstruowania szkiców. Spontaniczność wielu powstałych prac wynikała z emocjonalnego i wrażeniowego rejestrowania zamysłu lub widoku z natury. Pozytywnie odbieram zwłaszcza 2 małe rysunki Corbusiera- pełne autentycznej pasji oraz

pospiesznie artykułowanej myśli w rozedrganej kresce albo genialny szkic Sanktuarium Księgi w Jerozolimie ,Frederika Kieslera z 1958 r. „…jakby umysł architekta pracował szybciej niż jego ręka.” Natomiast sam autor Rozprawy ocenia swoją akwarelę z Wenecji jako malowaną częściowo podświadomie.

Kończąc omówienie Rozprawy przywołam słowa Autora stosowane przez Niego w praktyce twórczej:” Można powiedzieć, iż abstrakcyjne przedstawienie rysunkowe, może w nas samych, będących również widzami, spowodować "większą swobodę fantazji". Praca nasza przy wykonywaniu szkicu nie musi polegać na precyzyjnym, pełnym oddaniu rzeczywistości projektowej, a właściwie zamierzone zniekształcenia, abstrakcyjne formy, swoboda rysunku, jego niedomówienie, będzie tą poetyką tworzenia."

Ad.2 „Projekty i realizacje 1977 – 2016 r.”

To wykaz 46 ważniejszych realizacji i projektów wykonanych przez Doktoranta w ciągu 38 lat pracy zawodowej. Lista obejmuje najszersze spektrum aktywności projektowych począwszy od architektury budynków i 4 osiedli mieszkalnych w Niemczech, poprzez siedziby firm i biurowce, liczne banki, hotele i pensjonaty oraz ambasada Ghany oraz Ghana Commercial Bank w Londynie, projekt Hali Tenisowej w Sopocie, 2 zakłady produkcyjne z biurowcami, 2 Hotelowce w Grecji na Mykonos, apartament owce w Darłówku i Darłowie, Projekt Ośrodka Regionalnego Telewizji w Gdańsku oraz projektu koncepcyjnego Centrum Kongresowego z mariną w Gdańsku Brzeźnie. Co ważne dla faktu , że Doktorant aplikuje o nadanie stopnia doktora w dyscyplinie sztuki projektowe, lista obejmuje także ponad 26 projektów wnętrz publicznych- restauracji, banków, sklepów, hoteli, Muzeum Oceanograficznego w Gdyni, wnętrz mieszkalnych oraz autorskich sprzętów i mebli. Zamieszczona informacja wskazuje projekty wykonane i zrealizowane w zespołach, bez ujęcia proporcji udziału Autora w wymienionych przedsięwzięciach, co wydaje się wskazane dla odbioru właściwych proporcji w dorobku Kandydata. Skromność Kolegi Oświecimskiego skłania Go do umniejszania znaczenia swoich dokonań co prawdopodobnie spowodowało pominięcie autorskich zainteresowań, osiągnięć i wystaw w dziedzinie malarstwa. Talent jaki wykazuje na tej niwie znakomicie wzbogaca jego rysunki oraz ilustracje do projektów.To spory dorobek zawodowy świadczący o profesjonalizmie i bardzo dobrym opanowaniu warsztatu projektanta. Moją szczególną uwagę zwróciły projekty w których Autor ilustruje przywołane przykłady za pomocą rysunków odręcznych ołówkiem, kredką lub akwarelą. Praktyczne stosowanie wniosków z tez leżących u podstaw autorskich rozważań, jednoznacznie i znacząco wspiera sens podjętego przez Doktoranta tematu. Lekkość szkicowego zapisu idei zamysłów projektowych jest najlepszym świadectwem talentu autora dodającego wartości artystycznej ilustracjom koncepcyjnym. Wśród zrealizowanych projektów wyróżnia się Spopielarnia przy cmentarzu Srebrzysko. Zaprojektowana w zespole ale według koncepcji Pana Oświecimskiego. Obiekt monumentalny, powściągliwy w formie ale przez to przejmujący w wymowie.

Z kolei hala tenisowa w Sopocie doskonale wpisująca się otoczenie architektoniczne Dolnego Sopotu nie próbuje kokietować stylizacją architektury zabytkowej.
Również zwraca uwagę zwycięski projekt konkursowy I Oddziału Banku PKOBP w Gdańsku gdzie współczesna forma elewacji frontowej jest tylko lekką aluzją do Żurawia Gdańskiego.
Do ciekawych osiągnięć projektowych trzeba zaliczyć udział w przebudowie hotelu na Dom pogodnej starości w Niemczech czy architektoniczny projekt pensjonatu „Willa Tatrzańska" w Krynicy Górskiej z dużym wyczuciem wkomponowanej w krajobraz górski.
Bardzo liczne są wykonane przez Kandydata projekty wnętrz. Cechuje je wysoki profesjonalizm i duża wrażliwość w poszukiwaniu estetyki oraz form wyrażających ich związki z funkcją i kolorem. Doktorant poszukiwał i poszukuje także doświadczeń praktycznych we własnoręcznym wykonywaniu, zaprojektowanych przez siebie mebli i sprzętów. Wiedza ta znacząco uwiarygodnia pomysły realizowane w projektach wnętrz oraz architektury.
Prawie o wszystkich dokonaniach Doktoranta można powiedzieć, że cechuje je czystość plastyczna, na którą składają się - dobre światło, równowaga kompozycji, dobrana kolorystyka. Nie zaskakują, zbędną nowością, nieczytelną i niezrozumiałą ekspresją. Projektowane formy meblowe i wszelkie struktury wyposażenia są bardzo czytelne. Ich cecha, to - logika geometryczna, jakość materii oraz solidność.

Ad.3 Praca Dydaktyczna.

Zawartość albumu dotyczącego pracy dydaktycznej Bogumiła Oświecimskiego jest skromna. Wobec tego, że mamy do czynienia z niezwykle zaangażowanym i bardzo cenionym przez studentów pedagogiem, brakuje w nim informacji o specyfice idei dydaktycznej w realizowanych zadaniach, przykładowych tekstów zadań. Znam doktoranta od początku Jego pracy w uczelni na stanowisku asystenta. Lakoniczna forma mówienia o własnej osobie i osiągnięciach wynika z Jego niezwykle skromnej osobowości. Szkoda że nie uzyskał wsparcia w tym względzie. Wspomniana cecha kandydata stanowi też bezpośrednią przyczynę tak późnego podjęcia decyzji o aplikowaniu do stopnia doktora.
Kolega Bogumił prowadzi od lat z niezwykłym zaangażowaniem wykłady i ćwiczenia z geometrii wykreślnej z perspektywą, osiągając więcej niż zadowalające rezultaty na wszystkich kierunkach Akademii oraz w Sopockiej Szkole Wyższej. Kolejne zaangażowanie dotyczy: rysunku projektowego z dokumentacją techniczną, rysunku odręcznego, wykładów z wybranych zagadnień prawa budowlanego dla studentów AW. Prowadzi także wykłady z elementami ćwiczeń z technologii materiałów takich jak: ceramika, drewno, metale, szkło, tworzywa sztuczne we współpracy z firmami zewnętrznymi. A od r. 2016 dla studentów ASP, realizuje warsztaty p.n. „Domy na wodzie". Z kolei we własnym studiu projektowym prowadzi wakacyjne praktyki projektowe dla studentów. Od 4 lat pisze liczne recenzje dyplomowe licencjackie oraz prowadzi nadobowiązkowe konsultacje projektowe dla studentów i współpra-
cowników (nie znam przypadku jakiejkolwiek odmowy z Jego strony). Kolega Oświecimski w

latach 2008- 2015 był także autorem bardzo wartościowych geometrycznych zadań egzaminacyjnych dla kandydatów na kierunek AW.
Kwalifikacje projektanta – artysty, zaangażowanie zawodowe i dorobek dydaktyczny kandydata oceniam bardzo wysoko.

Konkluzja:

Prezentowana dokumentacja jest podsumowaniem około 38 lat pracy zawodowej projektanta oraz dydaktycznej na stanowisku asystenta, wykładowcy i starszego wykładowcy. Kompetencje i talent niezaprzeczalnie pozwoliły doktorantowi osiągnąć wysoki poziom artystyczny podejmowanych i zrealizowanych w znaczeniu ustawy projektów. Suma tych doświadczeń oraz będący bezpośrednią konsekwencją doświadczeń projektowych i dydaktycznych charakter rozprawy doktorskiej pozwalają mi wysoko ocenić postawę oraz całość przedłożonej dokumentacji Doktoranta, w odniesieniu do wymagań art. 17 ustawy z dn. 14.03.2003r. (dz. U. z 2003 r., nr 65, poz. 595, Dz. U. 2005 r. nr 164, poz. 1365, Dz. U. z 2011 r. nr 84 poz. 455)
Tym samym informuję Szanowną Radę Wydziału Architektury i Wzornictwa Akademii Sztuk Pięknych w Gdańsku , że jestem przekonany o istotnej wartości pracy doktorskiej Pana magistra Bogumiła Oświecimskiego oraz, że przedłożona, recenzowana przeze mnie praca spełnia wymagania stawiane pracom doktorskim przewidziane w art. 13 ustawy z dnia 14 marca 2003 „ O stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki". Popieram też wniosek o nadanie Panu Bogumiłowi Oświecimskiemu stopnia naukowego doktora w dziedzinie sztuk plastycznych w dyscyplinie sztuki projektowe.

prof. dr hab. Remigiusz Grochal